

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در تاریخ ۱۳۵۵/۴/۱۷ تحت عنوان «سازمان پژوهش و نوسازی آموزشی» تشکیل گردید. ماده (۳) قانون فوق و عنوان سازمان در سال ۱۳۵۸ مصوبه شورای انقلاب اصلاح و عنوان آن به «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» تغییر یافت. طبق این قانون انجام امور مالی و معاملاتی سازمان مطابق قانون محاسبات عمومی کشور و سایر قوانین و مقررات عمومی می‌باشد. دولت با توجه به مشکلات ناشی از روند مالی و معاملاتی جاری دولت نیز طی لایحه‌ای خواستار شمول قانون «نحوه انجام امور مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی مصوب ۱۳۶۹» بر این سازمان شده است.

ماده (۴۹) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از ابتدای سال ۱۳۸۴ دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی تابع مقررات مالی، معاملاتی، استخدامی و اداری خاصی شده‌اند که توسط هیأت امنای تصویب می‌رسد. این حکم بدین مفهوم است که قانون مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها مصوب ۱۳۶۹ از ابتدای سال ۱۳۸۴ قابلیت اجرایی ندارد.

با استناد بند «خ» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۸۴ در راستای ماده (۴۹) نحوه درخواست وجه و انجام امور مالی و معاملاتی به عهده بالاترین مقام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی می‌باشد و در واقع روش جدید عملیات مالی و محاسباتی خواهد بود. در صورتی که چنانچه لایحه تصویب شود سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی از نظر مالی و معاملاتی صرفاً تابع قانون سال ۱۳۶۹ خواهد بود. در نتیجه این سازمان از مزایای ماده (۴۹) که شامل دستگاه موضوع قانون ۱۳۶۹ بوده است بی‌بهره خواهد بود.

با تصویب لایحه و اختیارات شورا موضوع ماده (۳) قانون تشکیل سازمان که به جای هیأت امنای تعیین گردیده است با ابهام بیشتری روبه‌رو خواهد شد. در این راستا این سؤال پیش می‌آید که آیا ترکیب هیأت امنای سازمان تابع قانون جلسات ۱۸۱ و ۱۸۳ شورای انقلاب فرهنگی موضوع تبصره ماده (۹) قانون نحوه انجام امور مالی دانشگاه‌ها خواهد شد؟

اصولاً بعضی از احکام قانون، اختصاص به وزارتین «علوم، تحقیقات و فناوری» و «بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» دارد و در مقام اجرا مشکلاتی برای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی فراهم خواهد شد. از جمله موضوع ماده (۹) قانون نحوه انجام امور مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقات است که اشاره می‌کند: «آیین‌نامه اجرایی هر یک از مواد فوق برحسب نیاز به پیشنهاد هیأت امنای مؤسسات مربوطه و تصویب مشترک وزرای علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت و درمان قابل اجرا خواهد بود». بدین معنی که آیا آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی که به استناد ماده فوق به تصویب دو وزیر بهداشت،

درمان و علوم و تحقیقات و فناوری رسیده است در مورد «سازمان پژوهش» نیز معتبر است یا باید شورای سازمان تصمیم‌گیری نموده و آیین‌نامه‌های مورد نیاز را تصویب نماید. سازمان در دورانی که آیین‌نامه‌ها آماده نیست تابع چه مقرراتی خواهد بود.

در گزارش توجیهی لایحه آمده است: «با عنایت به این که قسمتی از منابع مالی سازمان، اعتباراتی است که از محل درآمد عمومی به عنوان کمک در لوایح بودجه سنواتی کل کشور منظور می‌گردد، لذا هزینه نمودن این اعتبارات طبق قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات مالی دولت با مشکلات جدی و عدیده‌ای مواجه می‌باشد» در صورتی که در قوانین بودجه سنواتی هرگز اعتبار آن به صورت «کمک» منظور نشده است و مفهوم «کمک» براساس قانون محاسبات عمومی با منظور نمودن قسمتی از اعتبارات در فصل کمک‌های بلاعوض متفاوت است. منظور از «کمک» در قانون محاسبات عمومی حاکی از آن است که دستگاه اجرایی دارای مقررات مالی و معاملاتی خاص خود می‌باشد و دارای درآمدهای اختصاصی است و بخشی از منابع آن توسط دولت در قوانین بودجه سنواتی به آنها کمک می‌شود و این کمک تابع مقررات مالی و معاملاتی دستگاه مورد نظر هزینه می‌گردد در حالی که در گزارش توجیهی این لایحه مفهوم «کمک» را به «کمک‌های بلاعوض» که در فصل پنجم از طبقه‌بندی اقتصادی هزینه معادل یکدیگر تلقی شده است که چنین برداشتی اساساً صحیح نمی‌باشد.

مجوز ایجاد آموزش و پژوهش در سطح آموزش عالی از شورای گسترش فرهنگ و آموزش عالی نیست و از ستاد انقلاب فرهنگی نیز مجوز لازم را ندارد.

با توجه به بروز مشکلات فوق در صورت تصویب لایحه از یک طرف و عدم وجود قابلیت اجرایی قانون «نحوه انجام امور مالی و معاملاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقات ۱۳۶۹» از سال ۱۳۸۴ تصویب لایحه مزبور موضوعیت ندارد سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی برای رفع مشکل خود باید تدبیر دیگری بیندیشد.